

MASARYKOVA UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Metodologie 2 (SPSMP_MTO2):
ZÁVĚREČNÝ PROJEKT

Anna Férová, UČO 385598
Speciální pedagogika pro učitele

OBSAH

1	Výzkumné téma, Představení tématu výzkumu, Cíl výzkumu	1
2	Hlavní výzkumná otázka, Vedlejší výzkumná otázka.....	2
3	Volba výzkumné strategie	2
4	Návrh metody sběru dat, Počet výzkumných jednotek, Způsob kontaktování VJ	3
5	Scénář rozhovoru	4
6	Praktické a etické problémy při výzkumu.....	4
7	Terénní poznámky a záznam z prvního realizovaného rozhovoru	5
8	Návrh rozhovoru	7
9	Seznam literatury	11

Kód kurzu: SPSMP_MTO2
Číslo úkolu: Závěrečný projekt
Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

1 Výzkumné téma, Představení tématu výzkumu, Cíl výzkumu

Výzkumné téma:

Smyslové vnímání hmatem a čichem u osob se zrakovým postižením v zahradě smyslů.

Představení tématu výzkumu:

Hmat a čich jsou vedle dalších smyslů jedněmi z nižších kompenzačních činitelů, které osoba se zrakovým postižením využívá k orientaci, rozlišení předmětů... Důraz na rozvoj hmatu a čichu u osob se zrakovým postižením je kladen především v nejujtější věku dítěte. Avšak v naší práci se zaměříme na rozvoj hmatu a čichu u dospělých osob se zrakovým postižením. Výsledkem našeho výzkumu je popsat a prozkoumat, jak zahrada smyslů umožňuje osobě se zrakovým postižením rozvíjet hmat a čich. Jedná se o zmapování aktivit, jež nabízí zahrada smyslů pro osoby se zrakovým postižením k rozvoji nižších kompenzačních činitelů – hmatu a čichu.

Cíl výzkumu:

Cíl výzkumu definujeme později ve výzkumné otázce – jaké možnosti nabízí zahrada smyslů k rozvoji hmatu a čichu u osob se zrakovým postižením.

Kód kurzu: SPSMP_MTO2
Číslo úkolu: Závěrečný projekt
Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

2 Hlavní výzkumná otázka, Vedlejší výzkumná otázka

Hlavní výzkumná otázka:

Jak může zahrada smyslů rozvíjet hmat a čich u osob se zrakovým postižením?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jaké umělecké výtvary můžeme umístit v zahradě smyslů pro rozvoj hmatu a čichu u osob se zrakovým postižením?

Jakým způsobem můžeme využít nepoužívané objekty v zahradě smyslů k rozvoji hmatu a čichu u osob se zrakovým postižením?

3 Volba výzkumné strategie

Volba výzkumné strategie:

Pro náš výzkum jsme zvolili kvalitativní výzkumnou strategii. V kvalitativním výzkumu nemáme na počátku stanoveny základní proměnné, hypotézy a výzkumný projekt není závislý na teorii, kterou již předtím někdo vymyslel. Usilujeme o prozkoumání široce definovaného jevu a snažíme se o něm přinést maximální množství informací. Hovoříme o principu induktivní logiky – po nasbírání dostatečného množství dat, začínáme pátrat po pravidelnostech, které se v těchto datech vyskytují. Výstupem kvalitativního výzkumu je formulování nové teorie či hypotézy, kterou není možné zobecňovat.

Kód kurzu: SPSMP_MTO2
Číslo úkolu: Závěrečný projekt
Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

4 Návrh metody sběru dat, Počet výzkumných jednotek, Způsob kontaktování VJ

Návrh metody sběru dat:

Ve výzkumu použijeme hloubkový rozhovor (typ polostrukturovaný), jenž vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek. Hloubkový rozhovor jsme zvolili jako optimální variantu sběru dat vzhledem k postižení osob (zrakové postižení), od kterých budeme data sbírat.

Počet výzkumných jednotek:

Počet osob, se kterými provedeme částečně strukturovaný rozhovor: 5 – 8. Dotazované osoby jsou jedinci s postižením zraku.

Způsob kontaktování výzkumných jednotek:

Osoby kontaktujeme pozvánkou na otevření nové části zahrady smyslů. V rámci slavnosti, kdy s osobami provedeme hloubkový rozhovor.

Kód kurzu: SPSMP_MTO2
Číslo úkolu: Závěrečný projekt
Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

5 Scénář rozhovoru

Scénář rozhovoru:

- ♣ Představení tazatele (jméno, co dělá/studuje, proč provádí rozhovor).
- ♣ Jaké jsou úkoly dotazovaného při rozhovoru.
- ♣ Ujistění o anonymitě rozhovoru.
- ♣ Seznámit dotazovaného o možnosti neodpovídat na otázky, které jsou pro něj citlivé, osobní.
- ♣ Představit dotazovanému cíl rozhovoru, k jakému účelu bude rozhovor sloužit.
- ♣ Vlastní rozhovor.
- ♣ Poděkování dotazovanému za provedení rozhovoru.

6 Praktické a etické problémy při výzkumu

Praktické a etické problémy při výzkumu:

V rámci zrakového postižení je nutné vést rozhovor vzhledem k věku, k individuálním zvláštnostem, které má osoba se zrakovým postižením. Jedinec s postižením zraku vnímá svět odlišně oproti osobám z intaktní společnosti. Nezapomínat při vedení rozhovoru na tuto skutečnost! Rozhovor uskutečneme na klidném a nerušeném místě.

Kód kurzu: SPSMP_MTO2
Číslo úkolu: Závěrečný projekt
Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

7 Terénní poznámky a záznam z prvního realizovaného rozhovoru

Terénní poznámky a záznam z prvního realizovaného rozhovoru:

Jak jsme již popsali výše, rozhovor s účastníky provedeme až na slavnosti, která bude ku příležitosti otevření nové části zahrady smyslů. Z tohoto důvodu nyní uvádíme rozhovor, který jsme vedli s předsedkyní občanského sdružení Kunštát PRO FUTURO o. p. s. magistrou Zdenou Popelkovou. S paní magistrou spolupracujeme v rámci občanského sdružení.

Občanské sdružení bylo založeno na konci roku 2009, jeho hlavní myšlenkou je zlepšení podmínek pro rovnocenné postavení zdravotně postižených osob v běžném životě, snazší integraci do společnosti, překonávání bariér, důsledku postižení. Jednou z aktivit občanského sdružení je vybudování v parku TGM u Jeskyně Blanických rytířů v Rudce u Kunštátu zahradu smyslů pro osoby se zdravotním postižením.

Vážená paní magistro Popelková,

v rámci předmětu Metodologie vytváříme závěrečný projekt, ve kterém představujeme výzkumný návrh naší diplomové práce. Téma DP zní „Smyslové vnímání hmatem a čichem u osob se zrakovým postižením v zahradě smyslů“. Cílem práce je zjistit, jaké možnosti nabízí zahrada smyslů k rozvoji hmatu a čichu pro osoby se zrakovým postižením.

Kód kurzu: SPSMP_MTO2

Číslo úkolu: Závěrečný projekt

Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

Rozhovor s paní magistrou Popelkovou

Co Vás vedlo k myšlence začít vytvářet zahradu smyslů?

Naši postižení spoluobčané jsou často znevýhodněni při prohlídkách památek a jiných kulturních objektů. Jeskyně Blanických rytířů chce vyjít vstříc i této skupině návštěvníků. Jde nám o začlenění nevidomých a těžce zrakově postižených osob mezi intaktní populaci. A jednou z možností se jeví zpřístupnění areálu u Jeskyní Blanických rytířů netradiční formou, formou naučné, tzv. haptické stezky, kde k vnímání přírody nepotřebuje člověk oči. Rostliny může rozeznávat i všemi ostatními smysly. V haptické stezce se prolíná aspekt sociální i kulturní, a to je velice důležité. Chceme-li žít v demokracii, tak nepochybně musíme vynaložit úsilí o začlenění i handicapovaných lidí mezi nás, mezi zdravou populaci. A nevidomí jsou bezpochyby těmi, kteří svojí tvořivostí, citlivostí a vstřícností ve vztazích k přírodě, k její ochraně, k životnímu prostředí přistupují odpovědně.

Odkud se inspirujete při vytváření zahrady (domácí zdroje/zahraniční zdroje)?

Samořejmě dostupné domácí zdroje - hmatový záhon Tyršových sadech byl první, dostupná literatura a návštěva Botanické zahrady v Ženevě, její součástí je smyslová zahrada. Měli jsme štěstí. Ředitelství nám vstříc podrobně nám vysvětlili všechna úskalí, která na nás při zakládání zahrady smyslů čekají.

Jak zahradu smyslů hodnotí návštěvníci z intaktní populace?

Zahrada smyslů začne fungovat teprve v letošním roce, ale zdá se že o ní bude zájem i mezi intaktní populací. Každý návštěvník bude mít možnost zažít život s bílou holí, tak že si nasadí klapky na oči a zkusí si zahradu projít. Doprovázet by ho měl zrakově postižený event. nevidomý. Tato výměna rolí bude jistě prospěšná pro oba zúčastněné.

Jakou zkušenost máte s návštěvníky s postižením ve Vaší zahradě?

Jakkoliv postižení návštěvníci jsou u nás vítáni a máme s nimi jen dobré zkušenosti.

Kód kurzu: SPSMP_MTO2
Číslo úkolu: Závěrečný projekt
Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

Jakou máte vizi do budoucna se zahradou smyslů?

Chceme v zahradě smyslů aktivovat nejen hmat a čich ale i sluch. Připravujeme různé zvukové efekty potůček, fontánka... Budeme se inspirovat ve zvukové zahradě ve Švýcarsku.

Děkuji za rozhovor.

8 Návrh rozhovoru

Návrh rozhovoru, který povedeme s návštěvníky se zrakovým postižením při slavnostním otevření nové části zahrady smyslů:

Dobrý den, paní/pane,

jmenuji se Anna Férová, jsem studentka MU v Brně, kde na Pedagogické fakultě studuji obor Speciální pedagogika. Svoji závěrečnou práci píši na téma „Smyslové vnímání hmatem a čichem u osob se zrakovým postižením v zahradě smyslů“. Práce je zaměřena na zahradu smyslů a její využívání osobami se zrakovým postižením. Ráda bych práci obohatila o výpovědi účastníků výstavy, které budou jakousi reflexí naší práce.

Chtěla bych Vás poprosit, zda-li byste byl/a laskav/a a zodpověděl/a mi několik otázek, které se týkají zahrady smyslů. Odpovědi jsou zcela anonymní, nebudou zneužity. Pokud nebudete chtít odpovídat, nic se neděje, plynule přejdeme k další otázce. Cílem rozhovoru je zmapovat, jak na návštěvníky působila zahrada smyslů, jaké mají pocity, názory.

...

Děkuji za Vaši ochotu odpovídat na otázky, které jsou pro nás cennými informacemi, jak

Kód kurzu: SPSMP_MTO2

Číslo úkolu: Závěrečný projekt

Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

osoby se zrakovým postižením vnímají zahradu smysly.

Kód kurzu: SPSMP_MTO2

Číslo úkolu: Závěrečný projekt

Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

Návrh pro vedení rozhovoru s návštěvníkem se zrakovým postižením, který zahradu smyslů již navštívil:

Proč jste dnes navštívil zahradu smyslů?

Co Vás nejvíce v zahradě upoutalo?

Jaké podněty Vám byly příjemné v rámci hmatového vnímání?

Jaké podněty Vám byly příjemné v rámci čichového vnímání?

Jaký je Váš názor na využití starého objektu (včelínu) v zahradě smyslů pro rozvoj hmatového a čichového vnímání?

Co Vám ve včelínu chybělo?

Osobní údaje:

Žena

Muž

Věk

Druh postižení

Kód kurzu: SPSMP_MTO2

Číslo úkolu: Závěrečný projekt

Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

Návrh pro vedení rozhovoru s návštěvníkem se zrakovým postižením, který je dnes v zahradě smyslů poprvé:

Proč jste dnes navštívil zahradu smyslů?

Vnímáte v zahradě smyslů nějaký rozdíl oproti běžným parkům, zahradám?

Co Vás nejvíce v zahradě upoutalo?

Jaké podněty Vám byly příjemné v rámci hmatového vnímání?

Jaké podněty Vám byly příjemné v rámci čichového vnímání?

Jaký je Váš názor na využití starého objektu (včelínu) v zahradě smyslů pro rozvoj hmatového a čichového vnímání?

Co Vám ve včelínu chybělo?

Jaké je Vaše oblíbené místo v zahradě a proč?

Osobní údaje:

Žena

Muž

Věk

Druh postižení

Kód kurzu: SPSMP_MTO2
Číslo úkolu: Závěrečný projekt
Jméno autora: Anna Férová, UČO 385598

9 Seznam literatury

Seznam literatury:

ČÁLEK, O. a kol. *Vývoj osobnosti zrakově těžce postižených*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991.

JESENSKÝ, J. *Hmatové vnímání informací s pomocí tyflografiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

KEBLOVÁ, A. *Čich a chuť u zrakově postižených*. Praha: Septima, 1999. ISBN 80-7216-081-8.

KEBLOVÁ, A. *Hmat u zrakově postižených*. Praha: Septima, 1999. ISBN 80-7216-085-0.

LIKVAK, A. G. *Nástin psychologie nevidomých a slabozrakých*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979.

PIPEKOVÁ, J. (ed.): *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido. 2006. 2. rozšířené a přepracované vydání. ISBN 80-7315-120-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie handicapu*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN: 80-7066-582-3.

American Horticultural Therapy Association.

URL: < <http://www.ahta.org/> > [cit. 2006-07-05].

European Agency for Development in Special Needs Education.

URL: < <http://www.european-agency.org/> > [cit. 2009-11-18].

KRAMULOVÁ, D. Co vyčteme z tváře. *Psychologie dnes*, březen 2011, roč. 17, č 2, s. 25. ISSN 1212-9607.